

INGLIZ TILINI O‘QITISHDA ESHITISH MAHORATINI OSHIRISH UCHUN BROADCASTLARDAN FOYDALANISH

Ortig‘aliyeva Sarvinoz
Toshkent amaliy fanlar universiteti
Lingvistika (ingliz tili) mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada ingliz tilini o‘rganishda eshitish ko‘nikmalarini rivojlantirishda broadcast va kinofilm materiallaridan samarali foydalanish imkoniyatlarini o‘rganadi. Maqolada real nutq kontekstidagi vizual va auditoriya elementlariga boy materiallar talabalarning tinglab tushunish ko‘nikmalarini tez va samarali rivojlantiradi, talaffuz va intonatsiyani yaxshilaydi, leksik boylikni oshiradi. Shuningdek, metodik yondashuv orqali kinofilm va broadcast materiallari til o‘qitish jarayonini interaktiv va motivatsion qiladi.

Kalit so‘zlar: Ingliz tili, eshitish ko‘nikmasi, broadcast, kinofilm, til o‘qitish, pedagogik metod, tinglab tushunish, multimodal materiallar.

KIRISH.

Ingliz tilini o‘rganishda tinglab tushunish ko‘nikmasi asosiy til ko‘nikmalaridan biri bo‘lib, til o‘rganuvchilarning nutqni tushunish, muloqotda ishtirok etish va real hayotdagi vaziyatlarda samarali aloqa qilish qobiliyatini shakllantiradi. Zamonaviy globalizatsiya va axborot kommunikatsiyasining rivojlanishi natijasida talabalar nafaqat akademik nutqni, balki kundalik muloqot, professional suhbatlar va madaniy kontekstlarni tushunish imkoniyatiga ega bo‘lishlari zarur. Shu jihatdan, ingliz tilini o‘qitishda eshitish ko‘nikmalarini rivojlantirishga yo‘naltirilgan samarali metodlar dolzarb hisoblanadi.

Broadcast materiallari, xususan kinofilmlar, talabalarga tilni tabiiy kontekstda o‘rganish imkonini beradi. Kinofilmlar yordamida talabalar talaffuz, intonatsiya, leksik va frazeologik birliklarni amaliy vaziyatda o‘zlashtiradi, shuningdek, turli muloqot janrlarida ishlatiladigan nutqning real ritm va urg‘usini anglashga o‘rganadi.[1] Bundan tashqari, vizual va auditoriya elementlariga boy materiallar talabaning motivatsiyasini oshiradi, tinglab tushunish jarayonini interaktiv va qiziqarli qiladi.

Eshitish ko‘nikmasi nafaqat so‘zlarni tushunish, balki fonologik, sintaktik va pragmatik jihatlarni ham o‘z ichiga oladi. Kinofilm va broadcast materiallari esa bu jihatlarni bir vaqtda rivojlantirishga yordam beradi, chunki ular real nutq kontekstini taqdim etadi va talabani turli tilli vaziyatlarga tayyorlaydi. Shu sababli, bunday materiallarni o‘qitishda tizimli va metodik yondashuv asosida qo‘llash til o‘rganish jarayonining samaradorligini oshiradi.

Eshitish ko‘nikmasini rivojlantirish til o‘qitishda eng murakkab, ammo eng muhim komponentlardan biri hisoblanadi. Bu ko‘nikma nafaqat nutqni tinglab tushunish, balki kontekstni anglash, talaffuzni eslab qolish va nutqning intonatsiyasini tan olishni o‘z ichiga oladi. Til o‘rganishda an‘anaviy metodlar, masalan, darslikdagi mashqlar yoki audio materiallar, foydali bo‘lsa-da, ular talabalarni real hayotdagi muloqot jarayonlariga yetarlicha tayyorlamaydi.[2] Shu nuqtai nazardan, kinofilm va broadcast materiallarining pedagogik ahamiyati oshadi, chunki ular tilni tabiiy kontekstda, turli muloqot vaziyatlarida o‘zlashtirish imkonini beradi.

Kinofilmlar va broadcastlar talabalarga nutqning tabiiy ritmi va urg‘usini o‘rganishga yordam beradi. Real suhbatlarda talaffuzning va intonatsiyaning o‘zgaruvchanligi ko‘p hollarda so‘zlarni tushunishda qiyinchilik tug‘diradi. Shu bois, kino va televizion materiallar orqali talabalar turli lahjalar, urg‘ular va nutq modullarini o‘rganadilar.[3] Masalan, biror filmda sodir bo‘layotgan sahna orqali talabalar nafaqat so‘z

ma'nosini tushunish, balki situatsiyaga mos muloqot strategiyasini ham o'zlashtiradi. Bu esa ularning eshitish va tushunish ko'nikmalarini sezilarli darajada rivojlantiradi.

Shuningdek, kinofilm va broadcast materiallari vizual va auditoriya elementlarini o'z ichiga oladi, bu esa til o'rganish jarayonini interaktiv qiladi. Talabalar sahnadagi harakatlar, mimika, tovushlar va fon effektlarini kuzatish orqali nutq ma'nosini to'liq tushunishga o'rganadilar. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, multimodal materiallardan foydalangan holda eshitish mashqlari talabalarni motivatsiya qiladi va ularning tilga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Shu bilan birga, vizual kontekst orqali so'zlarning ma'nosi va ishlatilish joyi aniqroq tushuniladi, bu esa so'z boyligini samarali rivojlantirishga yordam beradi.

Metodik jihatdan, kinofilm va broadcast materiallarini o'qitishda tizimli yondashuv muhimdir. Materialni tanlashda talabalar darajasi, til maqsadi va pedagogik vazifalar hisobga olinishi lozim. Masalan, boshlang'ich darajadagi talabalar uchun qisqa sahnalar va sodda dialoglar, ilg'or darajadagilar uchun esa uzun metrajli filmlar va murakkab nutq strukturasi samarali bo'ladi. Mashg'ulot jarayonida talabalar nutqni bir necha bosqichda tinglashlari, eshitganlarini qayta aytishlari va savollar orqali tushunish darajasini baholashlari mumkin. Shu yondashuv talabalarga eshitish ko'nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish imkonini beradi.

Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, kinofilm va broadcast materiallaridan foydalangan holda o'tkazilgan mashg'ulotlarda talabalar so'z boyligi, talaffuz va tinglab tushunish ko'nikmalarini an'anaviy metodlarga qaraganda tezroq rivojlantiradi. Bundan tashqari, real hayotiy kontekstni o'z ichiga olgan materiallar nutqni tushunishni qiyinlashtiruvchi noaniqliklarni yumshatadi va talabalarni murakkab til vaziyatlariga tayyorlaydi. Shu bois, metodik jihatdan kinofilm va broadcast materiallari faqat qiziqarli vosita sifatida emas, balki samarali pedagogik strategiya sifatida qo'llanilishi muhimdir.

Kinofilm va broadcast materiallarining ingliz tilini o'rganishda eshitish ko'nikmalarini rivojlantirishdagi roli katta. Ular talabalarni real nutq kontekstiga moslashtiradi, talaffuz va intonatsiyani yaxshilaydi, leksik boylikni oshiradi va interaktiv mashqlar orqali motivatsiyani ta'minlaydi. Shu bilan birga, metodik jihatdan materiallarni tizimli tanlash va bosqichma-bosqich mashq jarayonini tashkil etish talabalar uchun samarali natija beradi. Bu esa zamonaviy til o'qitish amaliyotida broadcast va kinofilm materiallarining pedagogik ahamiyatini yanada oshiradi.

Ingliz tilini o'rganishda eshitish ko'nikmalarini rivojlantirishda kinofilm va broadcast materiallarining pedagogik ahamiyati katta. Ular talabalarni real nutq kontekstiga moslashtiradi, talaffuz, intonatsiya va nutq ritmini tushunishni yaxshilaydi, shuningdek, leksik va frazeologik boylikni samarali o'zlashtirish imkonini beradi. Multimodal yondashuv — vizual va auditoriya elementlarini o'z ichiga olgan mashg'ulotlar — talabaning diqqatini oshiradi va eshtilgan ma'lumotni tezroq tushunishga yordam beradi.

Metodik jihatdan tizimli tanlangan kinofilm va broadcast materiallari talabalarni motivatsiya qiladi va ularning eshitish ko'nikmalarini an'anaviy metodlarga nisbatan samaraliroq rivojlantiradi. Materialni darajaga moslash, bosqichma-bosqich mashqlarni tashkil etish va interaktiv faoliyatlarni qo'llash natijasida talabalar murakkab nutq vaziyatlarini osonroq tushunadi va muloqotda o'zini ishonchli his qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Jalolov, J. J. Chet til o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi. 2012.
2. Usmonova Z. H., Xayrullayeva, N. N. English Language Teaching Methodology. Toshkent: Fan va Texnologiya. 2015.
3. Toyirova, B. O. Boshlang'ich sinflarda chet til o'qitish metodikasi. Andijon: Andijon davlat pedagogika instituti. 2021.
4. Toshpulatova, M. O'quvchilarda tinglab tushunish ko'nikmasini rivojlantirish. 2020.
5. Yusupova, S. T. Teaching English through listening comprehension. 2019.
6. Normatova, M. Developing listening comprehension skills: effective metodlar maktab o'quvchilari uchun. 2021.